

به نام خردی بصریان

آموزش و کار

یازدهم

زمینه

• یاسر آرامش اصل • رضا آرامش اصل • محمد عیسایی

مدیر و ناظر علمی گروه زیست‌شناسی: یاسر آرامش اصل

ویراستاران علمی: دکتر هادی فلاحتی - دکتر امیرحسین حقانی فر

مقدمه

تنبلی کردن دیگه بسـه، الان وقت «کاره»، هر چند می‌دونیم **کار** کردن همیشه لذت‌بخش نیست! هست؟! اما اگه **کار** کردن با کتاب **کار** مهره‌ماه رو بگیم، اون وقته که می‌گین **کار** کردن لذت‌بخش هست! نیست؟! ما جمیع معمون رو جمع کردیم و با «مهر» و محبت، زیر روش‌نایی «ماه»، شبانه‌روز، **کار** کردیم تا «کاری» کنیم «کارستون» برای نگارش کتاب «کار مهره‌ماه» و کمک به شما دانش‌آموزان «کاری»! زیست یازدهم خیلی جای **کار** داره، به همین خاطر تمام «کارکشته»‌های این **کار** رو گردآورد هم جمع کردیم تا مشکل از **کار** شما بگشاییم و کتاب **کاری** بکاریم! که اگه حسابی روی کتاب **کار** کنین و شخمش بزنین محصول خوبی برداشت می‌کنیم!

برای این‌که بدونین چه «کارهایی» کرده‌ایم، با ما همراه بشین:

اول هر فصل یک **نمودار درختی** آوردم تا با ساختار کلی فصل و مباحثی که قراره بخونیم آشنا بشین و به قول معروف، یک نقشه هوایی از فصل در اختیار داشته باشین.

درس‌نامه‌های مامون بهتون کمک می‌کنن تمام مطالب آموزشی مهم و کاربردی رو خیلی شیک و مجلسی ياد بگیرین، چون مطالب درسی را به صورت نموداری چیدمان کرده‌ایم، تا با آرامش! روی مطالب تمرکز کنین و از مطالعه کردن لذت کافی ببرین!

پرسش‌های مامون کارکشته‌اند و حرفه‌ای! این قسمت از کتاب را چنان رنگارنگ و باب میل تمام سلایق نگاشتیم که مطمئن باشین حظ می‌کنین از این تنوع در سوالات!

باورتون نمی‌شه؟ خب بفرمایین این شما و این تنوع **قالب‌های پرسشی** این کتاب!

پرسش‌های سطر به سطر: سوالات کمکتون می‌کنن که با متن کتاب درسی و تمام زیر و بماش آشنا بشین.

عبارت‌های مرتبط: این‌که «چه موضوعی مربوط به چیه» رو باید از دل چندین موضوع شناسایی کنین! بازی جالبیه! حالشو ببرین!

پرسش‌های دوگزینه‌ای: سوالاتی که شما رو تو دوراهی قرار می‌ده و باید یک راه راست رو انتخاب کنین، امیدواریم رستگار بشین!

پرسش‌های تصویری: زیسته و تصاویرش! مگه می‌شه کتاب زیست باشه، اما سوالاتی تصویری تو ش نباشه! تو این کتاب تمام تصاویر کتاب رو خوب یاد می‌گیرین، چقدر واسه آینده‌تون مهمه! (می‌دونین که منظورمون همون کنکوره!)

پرسش‌های جدولی - نموداری: جدول و نمودارهای بی‌نظیر این کتاب، کمک می‌کنه بتونین سوالات رو یکجا، همه‌جانبه و چند موضوعی بررسی کنین، این تیپ مورد پسند همه هست، می‌دونیم!

پرسش‌های توصیفی-تشریحی: این‌که بتونین برای سوالی، پاسخ تشریحی بنویسین، تو امتحاناتتون خیلی مهمه، ما هم که هدفمون کمک به شما هاست، پس این تیپ سوالا هم تقدیمتون!

پرسش‌های درست - نادرست: جملاتی به شما داده می‌شه و فقط باید بگین تک تک جمله‌ها صحیح هست یا نه، به همین سادگی! مثلًا «کتاب کار زیست‌شناسی مهره‌ماه بهترین کتاب کار دنیاست!» جواب: ✓ صحیح

پرسش‌های چهارگزینه‌ای: این تیپ از سوالات بوقی کنکور می‌ده، خارجی‌ها بهش می‌گن تست! از همین الان می‌تونین میخ کنکورتون رو بکوین! اگرچه، پای این تیپ از سوالات به امتحانات تشریحی هم باز شده! پس خوب حواس‌تون رو جمع کنین!

پرسش‌های مفهومی (یه گام فراتر!): سوالاتی با طعم چالش! اگر حس می‌کنین موضوعات رو خوب یاد گرفتین، به حل این سوالات دعوتین! به عبارتی واسه دانش‌آموزانی که کله‌شون بوقی قورمه‌سبزی(!) می‌ده، یه تعدادی سوال گذاشتیم که می‌تونین با حلش ادعا کنین که روی جناب داروین رو هم می‌تونین کم کنین!

در ضمن علاوه بر این همه ویژگی‌های زیبا و دوستداشتمندانه عارض بشیم که تا جایی که امکان داشته از سوالات امتحانات نهایی سال‌های گذشته استفاده کردیم تا بلایی که قبل از سر بعضی از دوستاتون او مده رو ببینیں و کاملاً آماده بشین برای امتحانات خودتون!

بریم سراغ ساختار کتاب

از اون‌جایی که خود کتاب درسی هر فصل رو به چند گفتار تقسیم کرده، ما هم به رسم احترام! اساس ساختمان کتاب رو به همین شکل چیده‌ایم! یعنی هر فصلی رو گفتار به گفتار نگاشتیم! به طوری که برای هر گفتار، ابتدا درسنامه داریم و سپس سوالات مربوط به همان که بلافاصله بعد از درسنامه گذاشته شده! و همین‌طور گفتار بعدی ابتداش درسنامه و آخرش سؤال! که اول درس رو یاد بگیرین و بعدش به حل سوالات بپردازین.

انواع سوالات روازساده‌تادشوار طرح کرده‌ایم. سوالاتی که نه خیلی شورن! (سخت) نه خیلی بی‌نمک! (آسون) بلکه ملسن! نوش‌جونتون! نوبتی هم باشه، نوبت طریقه مصرف کتابه!

بعد از این که توی مدرسه، مبحث موردنظر تو سطح دبیر درس داده شد و شما شاد و خرم به خونه برگشتبین، پس از صرف مقداری خوراک! کتاب کار رو باز می‌کنین و درسنامه منحصر به فرد اون مبحث رو با دقیقیت می‌خونین تا آماده بشین برای پاسخ‌گویی به سوالات همون بخش.

به همین منظور میری سراغ حل سوالاتی با ۹ قالب پرسشی. در آخر هم اگر بخوابین از پاسخ‌هایی که دادین مطمئن بشین و آگاه بشین که سوتی ندادین! میرین سراغ پاسخ تشریحی سوالات که تو یه جلد مجزایی تألیف شده، بعدش میرین راحت می‌خوابین که فردا واسه مدرسه خواب نمونین!

و اما مرسی از خیلی‌ها...

مرسی از جناب آقای احمد اختیاری مدیریت خوش‌فکر و زیبایی‌سند انتشارات مهروماه که خداییش اگه پیگیری‌های ایشون نبود، این کتاب به ثمر نمی‌نشست. ممنون که همیشه به فکر بهترین و بالاترین کیفیت کتاب‌ها هستین.

مرسی از جناب آقای محمدحسین انوشه، مدیر شورای تألیف که وجودشون قوت قلب و تجارب‌شون چراخ راهمنه. ممنونیم که هستین (مرد پرانرژی) و خون دل خوردین واسه ماها.

• مرسی از تیم تألیف:

مؤلفان: مرسی از آقای برادر رضا آرامش اصل که مثل همیشه پرتوان و کاری، محمد عیسایی خلاق و پرتلash و خودم که ...!

همکاران تألیف: مرسی از تک‌تک عزیزان که گل کاشتنند! سرکار خانم بنفسه دارابی و آقایان: حسین یوسفوند و محمود رضا تیموری و البته همین‌طور همکاران تألیف که اسمشون رو توی شناسة تألیف آوردیم.

• مرسی از همه مهروماهی‌ها:

سرکار خانم زهرا خوشنود (مسئول تألیف) کلی انرژی گذاشتن برای این کتاب که زود آماده شد، خداقوت.

سرکار خانم سمیه جباری (مدیر تولید) که واسه تولید کتاب زحمت زیادی کشیدن.

جناب آقای حسین شیرمحمدی و تیم هنری که زیبایی کتاب رو مدیون این عزیزانیم.

جناب آقای احمد مرادی و رضا باغبانی (تیم صفحه‌آرایی) که جانانه برای این کتاب کوشیدند.

تیم حروف‌چینی: سرکار خانم مهشید بروزنونی، جناب آقای امیر ماهر | تیم رسام: سرکار خانم منصوره محمدی و فرشته شاهبیک

مرسی از جناب آقای عباس گودرزی (مدیر فروش) که کتاب‌ها رو به دستتون میرسونه. | مرسی از جناب آقای امیر انوشه توانمند

(مدیر خلاق سایت همیشه فعال مهروماه) | مرسی از تیم روابط عمومی: سرکار خانم فرزانه قنبری، فرزانه نیکدل و...

مرسی از حامی معنوی؛ | جناب آقای محمدرضا نصیری اوانکی که وجودشان آنتروپی مجموعه را کاهش و آنتالپی آن را افزایش داد.

مواظب خوبی‌هاتون باشین

مدیر گروه زیست‌شناسی
یاسر آرامش اصل

فهرست

۹

۱. تنظیم عصبی

۲. حواس

۳۹

۶۹

۳. دستگاه حرکتی

۴. تنظیم شیمیایی

۸۹

۵. ایمنی

۱۱۱

۱۴۱

۶. تقسیم یاخته

۷. تولیدمثل

۱۷۱

۲۱۱

۸. تولیدمثل نهاندانگان

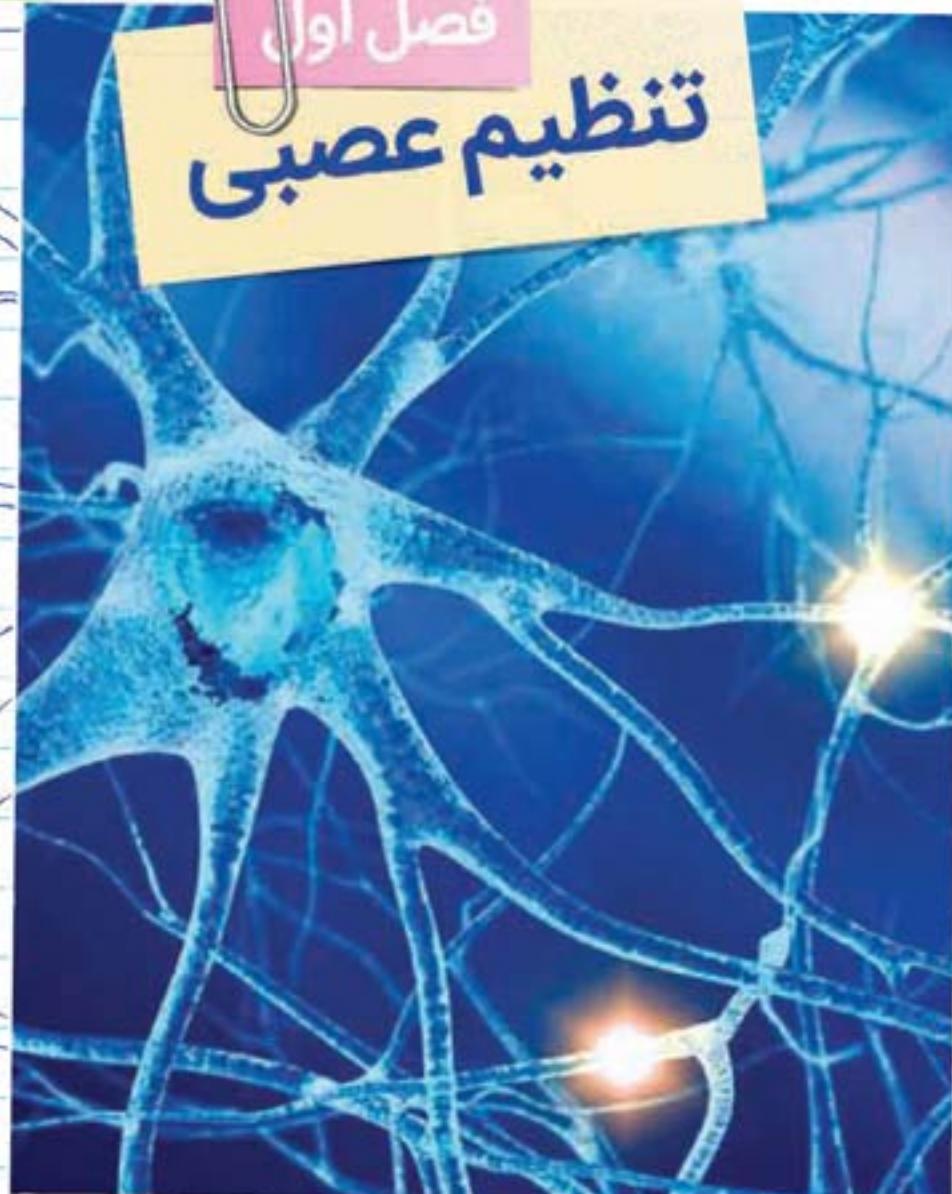
۹. پاسخ گیاهان به محرک ها

۲۳۷

فصل اول

تنظیم عصبی

لطفاً عصبی نشین و به اعصاب خودتون مسلط باشین!

تو این فصل اعصابتون تنظیم می‌شه! تا بتونین راه رو با خیال راحت ادامه بدین، ما هم تو این

کتاب قصدمون این بود که یاخته‌های عصبی‌تون همیشه تو پتانسیل آرامش بمون!

آخ ببخشید ما اعصابمون آرومده‌ها، اما یادمون رفت که بگیم:

خوش او مددید به زیست یازدهم!

تو این فصل چگونگی ایجاد جریان الکتریکی در یاخته‌های عصبی و نقش این جریان الکتریکی

در فعالیت یاخته رو یاد می‌گیرین و می‌تونین در نقش یک پزشک متخصص اعصاب (!) برای

بررسی فعالیت‌های مغزی دوستاتون، نوار مغزی‌شون رو تهیه کنین! حتماً هم می‌دونین که نوار

مغزی، همون جریان الکتریکی ثبت شده یاخته‌های عصبی مغز هستش! اگه نمی‌دونستین هم مهم

نیست، یاد می‌گیرین!

نمودار درختی تنظیم عصبی

گفتار ۱

۱ انواع یاخته‌های بافت عصبی

۲ هدایت عصبی

گفتار ۲

۱ مغز

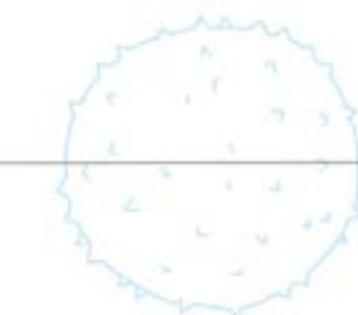
۲ نخاع

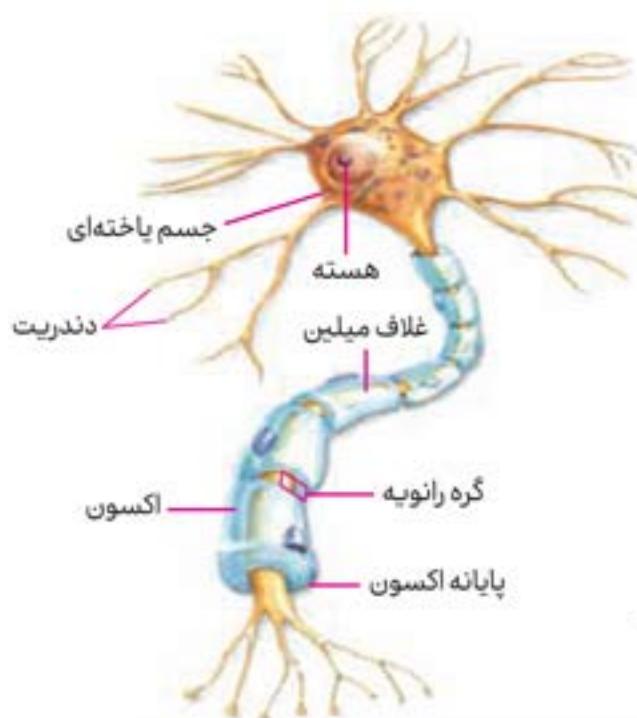
۳ اعصاب

۴ دستگاه عصبی جانوران

یاخته‌های بافت عصبی

لخته پیام عصبی از محل پایانه آکسون یک یاخته عصبی به یاخته دیگر منتقل می‌شود.

۱ انواع یاخته‌های بافت عصبی

الف یاخته‌های عصبی

الف تحریک پذیرند.

ب پیام عصبی تولید می‌کنند.

پ پیام عصبی را هدایت می‌کنند.

ت پیام عصبی را به یاخته دیگر منتقل می‌کنند.

۲ اجزا

الف دندrit (دارینه)

۱) ساختار رشتہ‌ای
۲) وظیفه: پیام عصبی را دریافت و به جسم یاخته عصبی وارد می‌کند.

ب آکسون (آسه)

۱) ساختار رشتہ‌ای
۲) وظیفه: پیام عصبی را از جسم یاخته‌ای به انتهای خود که پایانه آکسون نام دارد، هدایت می‌کند.

الف ویژگی: محل قرارگرفتن هسته یاخته عصبی

۱) مکان انجام سوخت‌وسازهای مورد نیاز یاخته‌های عصبی
۲) دریافت کننده پیام عصبی

ب جسم یاخته‌ای

۱) وظیفه: پیام عصبی از محل پایانه آکسون

۲) انجام می‌دهند

الف یاخته‌های عصبی

۲ انواع (تقسیم‌بندی از نظر کاری که انجام می‌دهند)

۱) وظیفه: پیام‌های عصبی را از گیرنده‌های حسی به سوی بخش مرکزی دستگاه عصبی (مغز و نخاع) می‌برد.

الف یاخته‌های حسی

۱) آکسون دارای غلاف میلین

۲) دندrit دارای غلاف میلین

۱) وظیفه: پیام‌های عصبی را از بخش مرکزی به سوی اندام‌هایی مانند ماهیچه‌ها می‌برد.

ب یاخته‌های حرکتی

۱) آکسون دارای غلاف میلین

۲) دندrit فاقد غلاف میلین

۱) وظیفه: ارتباط لازم بین یاخته‌های عصبی حسی و حرکتی را فراهم می‌کند.

ب یاخته‌های رابط

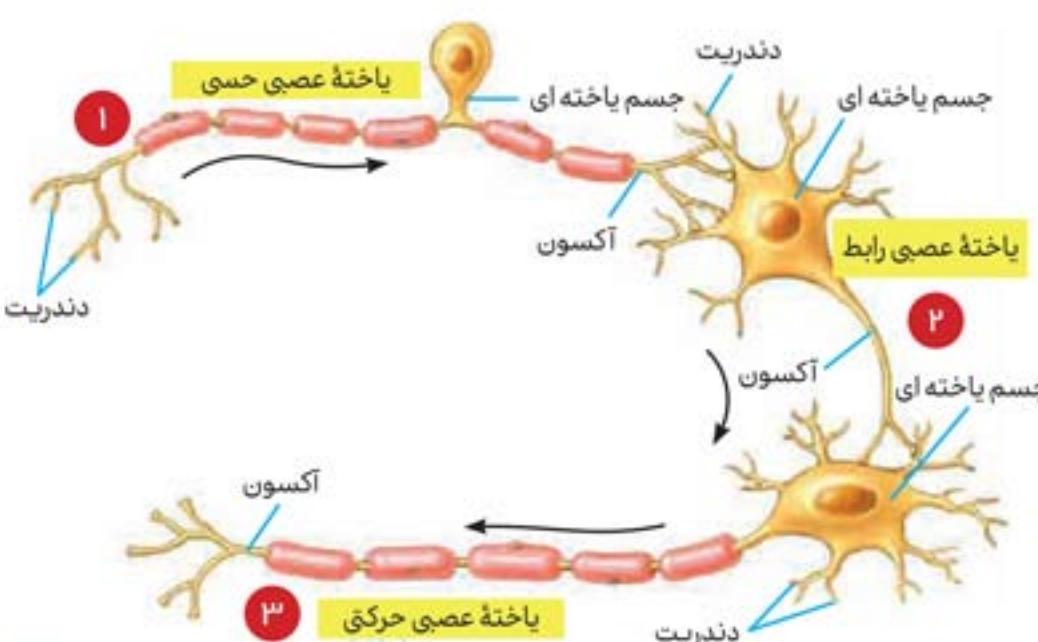
۱) محل قرارگیری: مغز و نخاع

۱) آکسون فاقد غلاف میلین

۲) ویژگی

۱) دندrit فاقد غلاف میلین

ب یاخته‌های پشتیبان

الف محل: به دور رشتہ یاخته عصبی می‌پیچد

۱) تعداد: تعداد یاخته‌های پشتیبان چندبار برابر

تعداد یاخته‌های عصبی است.

۲) وظیفه

الف ساخت غلاف میلین

۱) رشتہ‌های آکسون و دندrit

بسیاری از یاخته‌های عصبی را

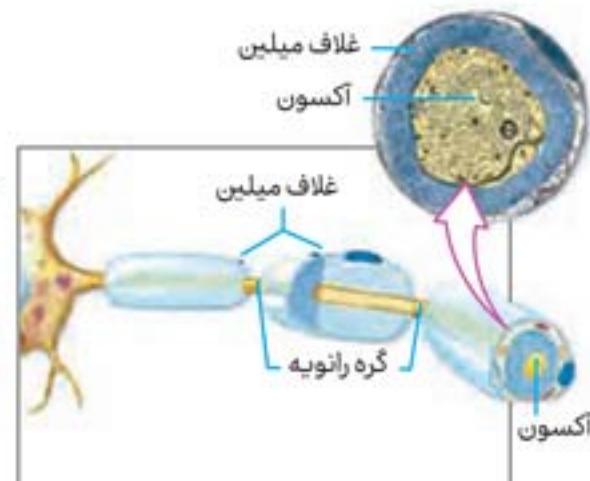
میلین می‌پوشاند.

۲) عایق‌بندی رشتہ‌های آکسون

و دندrit بسیاری از یاخته‌های

عصبی بر عهده میلین است.

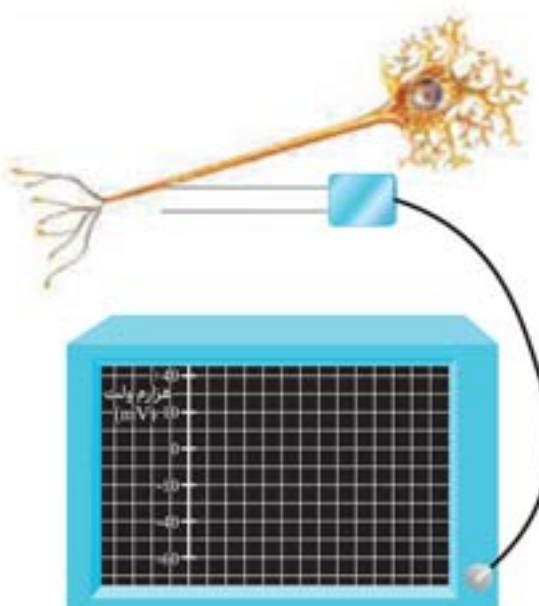
آموزش و کارگاه‌یافت

- ب** دفاع از یاخته عصبی
- پ** حفظ هم ایستایی مابع اطراف یاخته عصبی
- ت** ایجاد داربست‌هایی برای استقرار یاخته‌های عصبی

یادهون باش! میلین در بخشی از رشته‌ها قطع می‌شود و گره رانویه را به وجود می‌آورد.

نکته یاخته‌های پشتیبان در حفظ مقدار طبیعی یون‌ها در مابع اطراف یاخته عصبی نقش دارند.

۲ پیام عصبی و انواع پتانسیل

الف چگونگی ایجاد پیام: در اثر تغییر مقدار یون‌ها در دو سوی غشای یاخته عصبی

- ۱ یکسان نبودن مقدار یون‌ها در دو سوی غشای یاخته عصبی

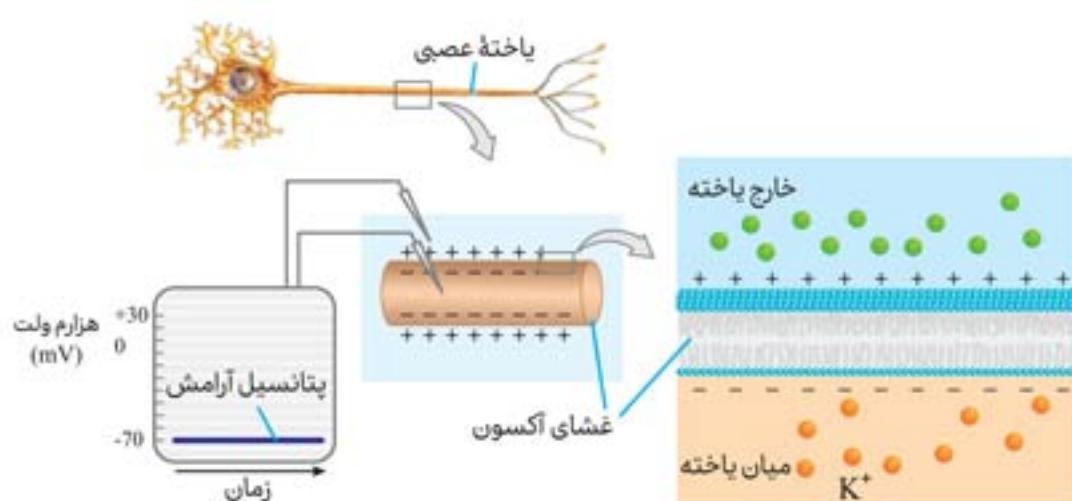
ب علت ایجاد پیام: متفاوت بودن بار الکتریکی در دو سوی غشای یاخته عصبی

- ۲ وجود اختلاف پتانسیل الکتریکی

پتانسیل آرامش

الف وضعیت یاخته: حالتی که یاخته عصبی فعالیت عصبی ندارد و پیام عصبی ایجاد نمی‌شود.

ب وضعیت پتانسیل: اختلاف پتانسیل در دو سوی غشای یاخته عصبی زنده، -70 میلی ولت است.

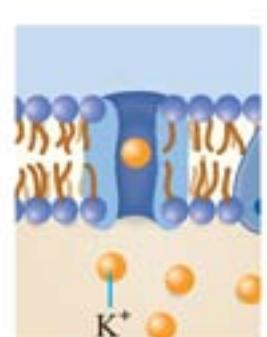
الف یون‌های سدیم: مقدار آن در بیرون غشا بیشتر از داخل آن است.

ب یون‌های پتاسیم: مقدار آن در درون یاخته بیشتر از بیرون آن است.

الف وظیفه: به عبور یون‌های سدیم و پتاسیم از غشای یاخته عصبی کمک می‌کند.

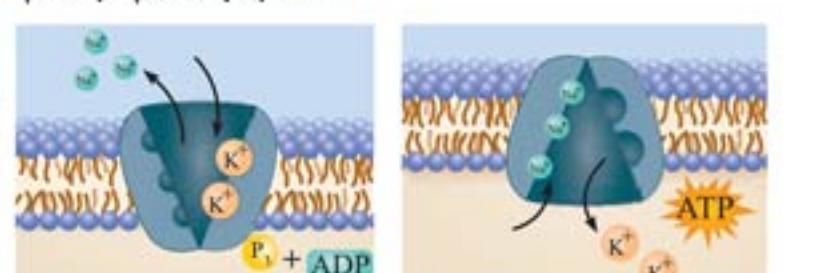
ب اقسام پروتئین‌های غشا: نقش انتشار یون‌های سدیم و پتاسیم

- (۱) یون پتاسیم را از یاخته خارج می‌کند.
- (۲) یون سدیم را به یاخته وارد می‌کند.

الف وظیفه: با هر بار فعالیت، سه یون سدیم خارج و دو یون پتاسیم را به یاخته عصبی وارد می‌کند.

ب منبع انرژی: مولکول ATP

نکته تعداد یون‌های پتاسیم خروجی بیشتر است، زیرا غشا به این یون نفوذ پذیری بیشتری دارد.

ت پتانسیل عمل

۱ وضعیت یاخته: حالتی که یاخته عصبی تحریک می‌شود.

۲ وضعیت پتانسیل: اختلاف پتانسیل دو سوی غشای یاخته عصبی زنده، به طور ناگهانی تغییر می‌کند و داخل یاخته از بیرون آن مشبّت‌تر می‌شود.

۳ علت ایجاد پتانسیل: تحریک شدن یاخته عصبی

۴ محل ایجاد: در محل تحریک یاخته

۵ مدت عمل: کوتاه

۶ **الف** یون سدیم در لحظه ایجاد پتانسیل، به مقدار فراوانی وارد یاخته می‌شود.

ب یون پتانسیم مدت کوتاهی پس از ایجاد پتانسیل عمل، به مقدار فراوانی از یاخته خارج می‌شود.

۷ وضعیت پروتئین‌های غشای یاخته

الف علت باز شدن: تغییر ولتاژ

ب وظیفه: عبور دادن یون‌ها

۱) زمان باز شدن: در ابتدا، وقتی غشای یاخته تحریک می‌شود.

۲) وظیفه: وارد کردن یون‌های سدیم فراوان

۳) نتیجه فعالیت: مشبّت‌تر شدن بار الکتریکی درون یاخته

۴) مدت عمل: کوتاه مدت

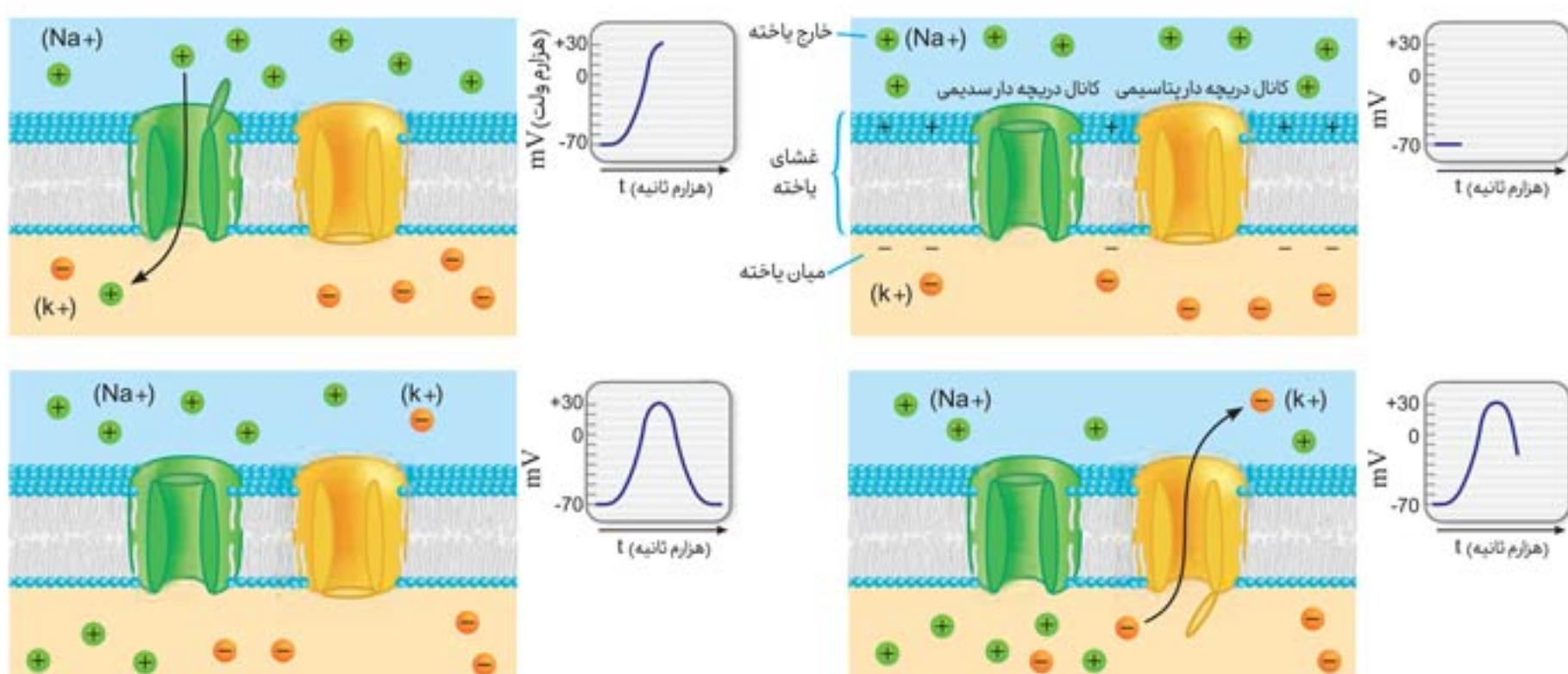
۱) زمان باز شدن: بعد از بسته شدن کانال‌های ولتاژی سدیم

۲) وظیفه: خارج کردن یون‌های پتانسیم

۳) مدت عمل: مدت کوتاه

۸ وضعیت پیش‌روی: پیام عصبی نقطه به نقطه تا به انتهای رشته عصبی پیش می‌رود.

نکته در پایان پتانسیل عمل، تفاوت مقدار یون‌های سدیم و پتانسیم دو سوی غشای یاخته، با مقدار آن‌ها در حالت آرامش، باعث فعالیت پمپ سدیم و برگشت وضعیت یون‌ها به حالت اول می‌شود.

۳ هدایت عصبی

الف در رشته‌های عصبی میلین دار

۱) وضعیت سرعت: بیشتر از یاخته فاقد میلین هم قطر

۱) تعریف: غلاف میلین در قسمت‌هایی از رشته‌ها وجود ندارد که به آن قسمت‌ها، گره رانویه گویند.

۱) گره‌ها فاقد میلین اند

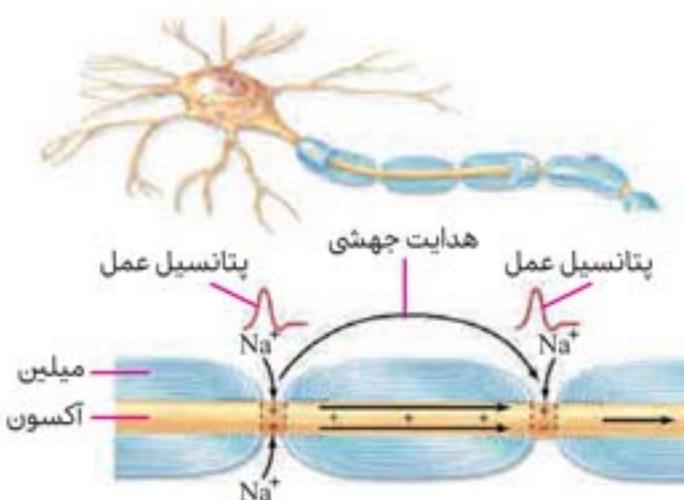
۲) ویژگی ۲) در محل گره رشته عصبی با محیط بیرون از یاخته ارتباط دارد.

۳) نحوه عمل: ایجاد پتانسیل عمل در گره رانویه و هدایت پیام عصبی درون رشته عصبی از یک گره به گره دیگر (به صورت هدایت جهشی).

۱) وجود گره رانویه

عوامل مؤثر بر سرعت

۲) جهش کردن پیام عصبی از گره به گره دیگر

نکته خود میلین عایق است و از عبور یون‌ها از غشا جلوگیری می‌کند.

۱) مثال: نورون‌های حرکتی در ماهیچه‌های اسکلتی

ب در رشته عصبی بدون میلین هم قطر

وضعیت سرعت: کمتر از یاخته دارای میلین

ب اختلال در هدایت عصبی

۱) علت: کاهش یا افزایش میزان میلین

۲) مثال: بیماری متیپل اسکلروزیس (MS)

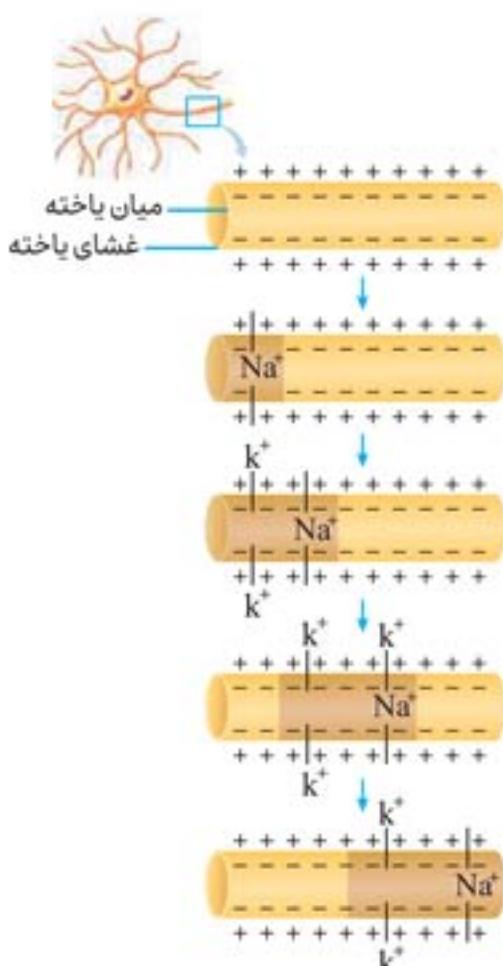
الف ایجاد: از بین رفتار یاخته‌های پشتیبانی که در سیستم عصبی مرکزی، میلین می‌سازند.

۱) مختل شدن بینایی فرد

۲) مختل شدن حرکت فرد

ب علایم

۳) ایجاد بی‌حسی و لرزش در فرد

۴ انتقال عصبی (ارتباط ویژه سیناپسی)

الف اجزاء

۱) یاخته عصبی پیش‌سیناپسی

الف ماده‌ای به نام ناقل عصبی در فضای سیناپسی آزاد می‌کند.

۱) جلوگیری از انتقال بیش از حد پیام

ب بعد از انتقال پیام‌ها، ناقل عصبی را دوباره جذب می‌کند. علت

۲) جلوگیری از امکان انتقال پیام‌های جدید

۲ ناقل عصبی

الف یاخته سازنده: یاخته عصبی پیش‌سیناپسی

ب محل ساخت: در جسم یاخته‌ای یاخته‌های عصبی ساخته و درون کیسه‌های کوچک ذخیره می‌شوند.

نحوه آزادسازی: کیسه‌های حاوی ناقل عصبی از طریق بروون رانی در فضای سیناپسی آزاد می‌شوند.
وظیفه: در یاخته دریافت‌کننده یعنی یاخته پس‌سیناپسی پیام عصبی ایجاد می‌کند.

آنواع
 ۱) پیام فعال کردن یاخته: برخی ناقل‌های عصبی تحریک‌کننده هستند.
 ۲) پیام غیرفعال کردن یاخته: برخی ناقل‌های عصبی بازدارنده هستند.

ج نحوه پاک‌سازی از فضای سیناپسی
 ۱) جذب توسط یاخته عصبی پیش‌سیناپسی
 ۲) تجزیه توسط آنزیم‌ها

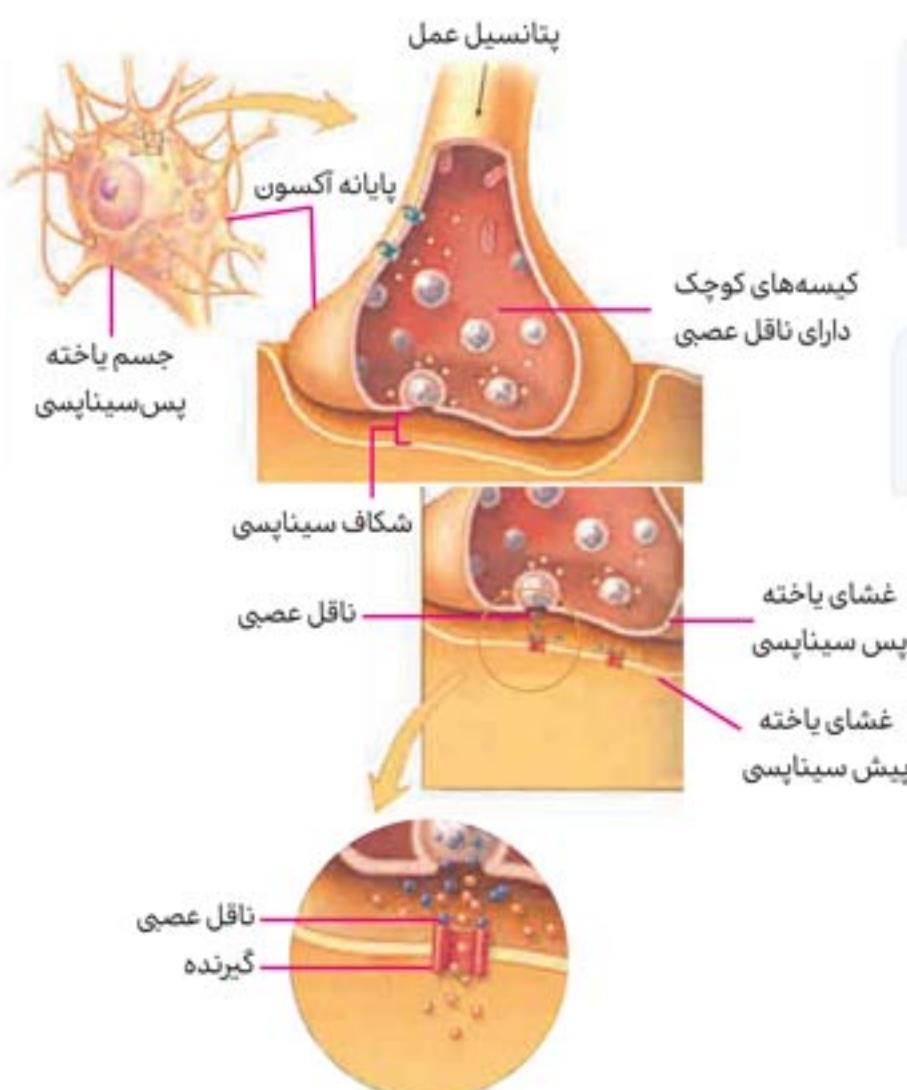
فضای سیناپسی
الف تعریف: فضای بین یاخته‌ها در محل سیناپس
ب نقش: دریافت ناقل عصبی و رساندن آن به یاخته پس‌سیناپسی

یاخته پس‌سیناپسی

چگونگی انتقال

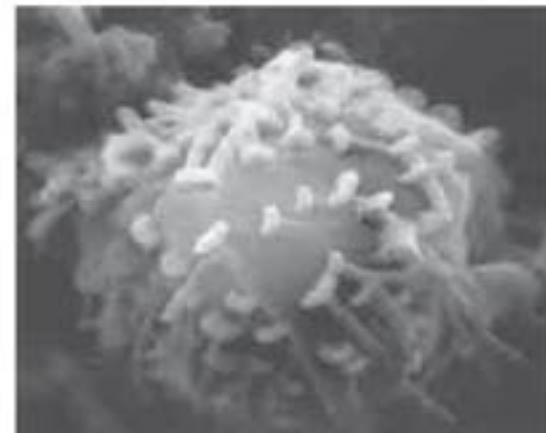
- ۱) پس از رسیدن ناقل عصبی به غشای یاخته پس‌سیناپسی به پروتئین کانالی به نام گیرنده متصل می‌شود.
- ۲) اتصال ناقل عصبی به گیرنده، باعث بازشدن گیرنده می‌شود.
- ۳) تغییر نفوذپذیری غشای یاخته نسبت به یون
- ۴) تغییر فعالیت الکتریکی یاخته

نمونه عملکردی: موجب انقباض ماهیچه (نورون‌هایی که با یاخته‌های ماهیچه‌ای سیناپسی دارند).

بادمدون باشه! پس از انتقال پیام عصبی، مولکول‌های ناقل باقی مانده، باید از فضای سیناپسی تخلیه شوند تا از انتقال بیش از حد پیام و امکان انتقال پیام‌های جدید جلوگیری شود.

نکته تغییر در میزان طبیعی ناقل‌های عصبی، به بیماری و اختلال در کار دستگاه عصبی منجر می‌شود.

یاخته‌های بافت عصبی

پرسش‌های سطر به سطر

- در عبارت‌های زیر جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.
- رانشان می‌دهد.
- استفاده می‌کنند که جریان الکتریکی ثبت شده
۱. متخصصان برای بررسی فعالیت‌های مغز از
۲. بافت عصبی از یاخته‌های
۳. به طور کلی هر یاخته عصبی از سه بخش
۴. یاخته‌های
۵. به رشته‌هایی که پیام عصبی را دریافت و به جسم یاخته عصبی وارد می‌کنند
۶. غلاف میلین در بخش‌هایی از آکسون قطع می‌شود که این بخش‌ها را
۷. یاخته‌های عصبی
۸. یاخته‌های عصبی
۹. وقتی یاخته عصبی فعالیت عصبی ندارد، در دو سوی غشا آن اختلاف پتانسیلی در حدود
۱۰. در حالت آرامش، مقدار یون‌های
۱۱. پمپ سدیم - پتانسیم دارای سه جایگاه اتصال برای یون
۱۲. هدایت پیام عصبی در یاخته‌های عصبی از جسم یاخته‌ای به سمت
۱۳. در غشاء یاخته‌های عصبی، مولکول‌های
۱۴. وقتی پتانسیل عمل در یک نقطه از یاخته عصبی ایجاد می‌شود، نقطه به نقطه پیش می‌رود تا به انتهای رشته عصبی برسد، این جریان
- (امتحان نهایی دی ۸۹)
- باز می‌شوند.
- (امتحان نهایی شهریور ۹۱)
- می‌گویند.
- (امتحان نهایی دی ۹۲)
- از رشته‌های بدون میلین، اما هم‌قطر، هدایت می‌کنند.
۱۵. در هنگام پتانسیل عمل، ابتدا کانال‌های دریچه‌دار
۱۶. به محلی که در آن یک نورون با یک یاخته‌ی دیگر، ارتباط برقرار می‌کند
۱۷. رشته‌های میلین دار، پیام عصبی را

عبارت‌های مرتبط

گزاره‌های مرتبط با هر کدام از واژه‌ها را پیدا کرده و شماره آن را درون □ بنویسید. (توجه: دو واژه اضافی است.)

گزاره

واژه

- الف) در دفاع از یاخته‌های عصبی و حفظ هم‌ایستایی مایع اطراف آن نقش دارند.
- ب) پروتئینی است در عرض غشاء یاخته، که با صرف ATP یون‌هارا در دوسوی مختلف غشا انتقال می‌دهد.
- پ) در یاخته‌های عصبی ای که دارای غلاف میلین هستند وجود داردو سبب هدایت جهشی پیام عصبی می‌شود.
- ت) پروتئینی که در غشای یاخته پس‌سیناپسی، محل اتصال ناقل عصبی محسوب می‌شود.
- ث) محل قرار گرفتن هسته و انجام سوت و ساز یاخته‌های عصبی است.
- ج) در طی پتانسیل عمل، در منفی شدن پتانسیل غشا نقش دارد.
- چ) ماده‌ای که در جسم یاخته ساخته شده و از طریق برون‌رانی به فضای سیناپسی آزاد می‌شود.
- ح) پمپ سدیم - پتانسیم از انرژی آن برای انتقال یون‌ها استفاده می‌کند.

- (۱) جسم یاخته‌ای
- (۲) ناقل عصبی
- (۳) یاخته‌های پشتیبان
- (۴) گیرنده
- (۵) پمپ سدیم - پتانسیم
- (۶) گره رانویه
- (۷) ATP
- (۸) کانال‌های دریچه دار پتانسیم
- (۹) MS
- (۱۰) سیناپس

پرسش‌های دوگزینه‌ای

- در هر جمله با انتخاب یکی از عبارات داخل پرانتز و خط کشیدن بر روی عبارت دیگر، جمله درست را مشخص کنید.
۱. وقتی یاخته عصبی تحریک می‌شود، در محل تحریک، اختلاف پتانسیل دوسوی غشا به طور (ناگهانی / تدریجی) تغییر می‌کند.

۲. پایانه‌های آکسونی (همانند / برخلاف) جسم یاخته‌ای، قادر غلاف میلین اند.

۳. در یاخته‌های عصبی حرکتی، (دندربت / آکسون) با غلاف میلین پوشیده نشده است.

۴. غلاف میلین باعث (افزایش / کاهش) سطح تماس غشا یاخته عصبی با مایع میان بافتی می‌شود.

۵. با باز شدن کanal‌های دریچه‌دار سدیمی غشای یاخته عصبی، درون یاخته نسبت به بیرون (منفی‌تر / مثبت‌تر) می‌شود..

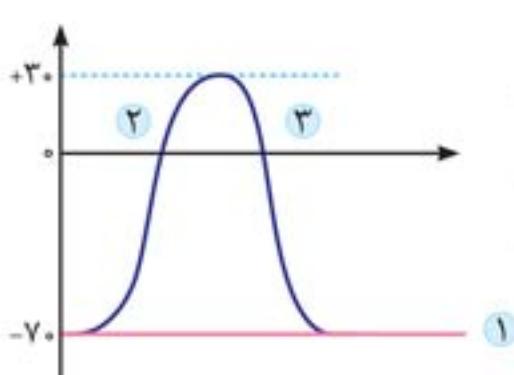
۶. ناقل عصبی در (جسم یاخته‌ای / پایانه‌آکسونی) ساخته شده و درون کیسه‌های کوچکی ذخیره می‌شود.

۷. ناقل عصبی توسط یاخته عصبی (پیش / پس) سیناپسی ساخته می‌شود.

۸. دریچه کanal‌های پتانسیمی در سمت (خارج / داخل) غشا و دریچه کanal سدیمی در (خارج / داخل) غشاء قرار دارند.

۹. تمام فعالیت‌های یک یاخته عصبی تحت کنترل (جسم یاخته‌ای / دندربت) آن است.

پرسش‌های تصویری

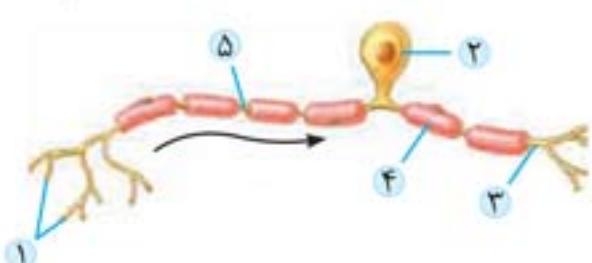
۱. تعیین کنید که هر کدام از واژه‌ها و عبارت‌های زیر مربوط به کدام بخش‌های نمودار زیر می‌باشند.

الف) بازبودن کanal‌های دریچه‌دار سدیمی:

ب) بسته شدن کanal‌های دریچه‌دار پتانسیمی:

پ) عبور یون‌ها از کanal‌های همیشه باز:

ت) بازبودن کanal‌های دریچه‌دار پتانسیمی:

۲. با توجه به شکل رو به رو، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف) هر یک از بخش‌های شماره‌گذاری شده را نام‌گذاری کنید.

۱

۲

۳

۴

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

۱۱

۱۲

۱۳

۱۴

۱۵

۱۶

۱۷

۱۸

۱۹

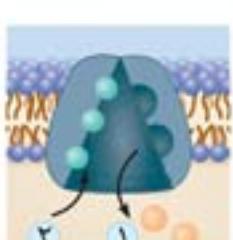
۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

۲۴

ب) کدام قسمت در هدایت جهشی پیام نقش دارد؟

پ) این شکل نشان‌دهنده کدام نوع از یاخته‌های عصبی است؟

ت) بخش شماره (۴) چگونه ساخته می‌شود؟

۱. با توجه به شکل رو به رو، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف) قسمت‌های شماره‌گذاری شده هر کدام، چه یونی را نشان می‌دهند؟

۱

۲

۳

۴

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

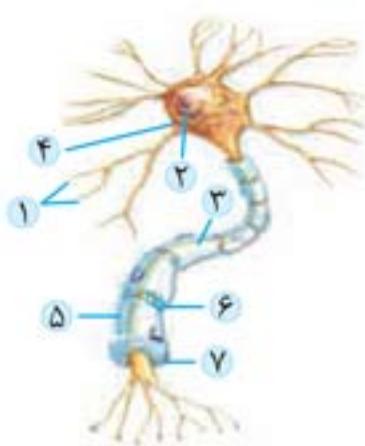
۱۱

۱۲

۱۳

۱۴

۱۵

۴. با توجه به شکل رو به رو، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف) اجزای شماره‌گذاری شده را نام‌گذاری کنید.

۱

۲

۳

۴

۵

۶

۷

۸

۹

۱۰

ب) کدام شماره محل ساخت ناقل عصبی است؟

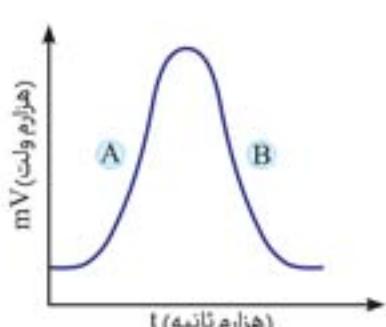
پ) نقش شماره (۶) چیست؟

ت) یاخته شماره (۳) چه نقش‌هایی را بر عهده دارد؟

۵. با توجه به نمودار رو به رو، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف) در نقطه (A) و (B) چه نوع نقل و انتقالات یونی صورت می‌گیرد؟

ب) علت بالارفتن منحنی در مرحله (A) و پایین آمدن منحنی در (B) را بنویسید.

پ) علت مثبت شدن پتانسیل درون یاخته در (A) و پایین آمدن منحنی در نقطه (B) چیست؟

(امتحان نهایی خرداد ۸۶ و دی ۹۱ با اندکی تغییر)

(امتحان نهایی خرداد ۹۰ و دی ۹۲ و ۹۳ با اندکی تغییر)

ت) قسمت (B) با بازشدن کدام کanal غشایی ثبت می‌شود؟

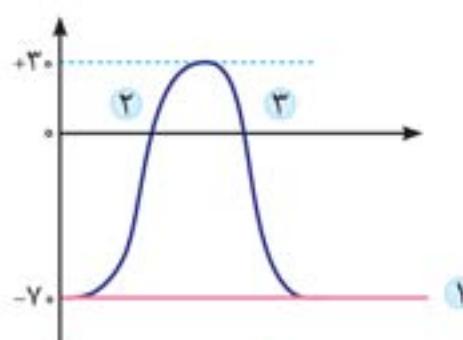

(امتحان نهایی شهریور ۸۷ و خرداد ۸۸)

۶. شکل رو به رو یک یاخته عصبی را نشان می‌دهد:

الف) این شکل مربوط به کدام نوع یاخته عصبی می‌تواند باشد؟

ب) این یاخته عصبی در کدام قسمت دستگاه عصبی قرار دارد و نقش آن چیست؟

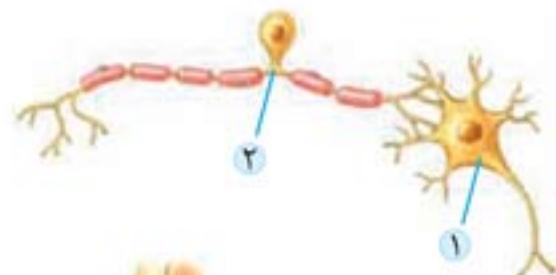
۷. با توجه به شکل رو به رو، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

(امتحان نهایی خرداد ۹۰)

الف) منحنی شماره (۱)، کدام حالت یاخته عصبی را نشان می‌دهد؟

(امتحان نهایی خرداد ۹۱ با تغییر)

ب) در کدام حالت، کانال‌های دریچه‌دار سدیمی باز است؟

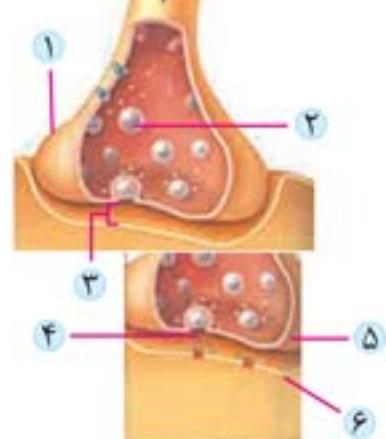

(امتحان نهایی شهریور ۹۴ و خرداد ۹۶)

۸. با توجه به شکل رو به رو، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف) کدام شماره، یاخته عصبی پیش‌سیناپسی است؟

ب) دندانیت یاخته شماره (۲) در کجا قرار دارد؟

(امتحان نهایی خرداد ۸۶)

۹. با توجه به شکل رو به رو، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف) اجزای شماره‌گذاری شده را نام‌گذاری کنید.

۱. ۴

۲. ۵

۳. ۶

۴. ۱

ب) شماره (۴) در کدام قسمت یاخته ساخته می‌شود؟

پ) شماره (۲) با چه مکانیسمی محتویات خود را آزاد می‌کند؟

ت) جهت انتقال جریان عصبی، از شماره (۵) به (۶) است یا (۶) به (۵)؟

پرسش‌های جدولی - نموداری

۱. جدول‌های زیر را کامل کنید.

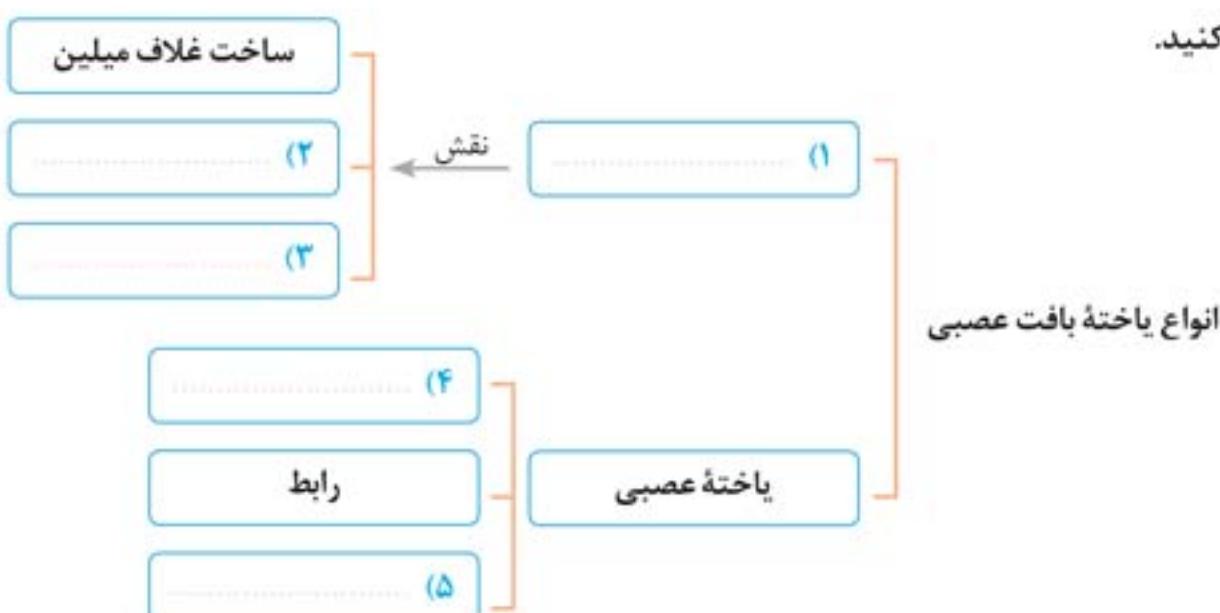
جدول (۱)

یاخته عصبی رابط	یاخته عصبی حرکتی	یاخته عصبی حسی	
(۲)		(۱)	دندربیت بلند تر از آکسون مقایسه دندربیت و آکسون
(۴)	فقط آکسون آن دارد		(۳) میلین
مرتبه کردن نورون‌های حسی و حرکتی		(۶)	(۵) وظیفه
(۷)	۱ عدد		تعداد آکسون
بیشتر از ۱ عدد		(۹)	(۸) تعداد دندربیت

جدول (۲)

بخش پایین‌روی پتانسیل عمل	بخش بالاروی پتانسیل عمل	پتانسیل آرامش	
(۲)		(۱) در خارج یاخته بیشتر از داخل	وضعیت یون سدیم
در حال خروج از یاخته		(۴)	(۳) وضعیت یون پتانسیم
(۶)	باز		(۵) کانال‌های همیشه باز
(۸)		(۷) بسته	کانال‌های دریچه‌دار سدیمی
باز		(۱۰)	(۹) کانال‌های دریچه‌دار پتانسیمی

۲. نمودار زیر را کامل کنید.

پرسش‌های توصیفی - تشریحی

با تجزیه و تحلیل، به سوالات زیر پاسخ دهید.

۱. سه عملکرد اصلی یاخته‌های عصبی را بیان کنید؟
۲. سه قسمت یاخته‌های عصبی را نام ببرید و نقش هر یک را توضیح دهید.
۳. ناقل عصبی در کدام قسمت ساخته شده و با چه فرایندی از یاخته عصبی خارج می‌شود؟
۴. در صورت غیرفعال شدن پمپ سدیم - پتانسیم در یاخته‌های عصبی، چه اتفاقاتی ممکن است رخ دهد؟ دو مورد را ذکر کنید.

۵. چرا در حالت آرامش، بار مثبت درون یاخته‌های عصبی از بیرون آن کمتر است؟

۶. هر یک از موارد زیر را تعریف کنید.

الف) هدایت جهشی:

ب) پتانسیل آرامش:

پ) گره‌های رانویه:

ت) ناقل عصبی:

۷. در بیماری مالتیپل اسکلروزیس (MS)، کدام یاخته‌های بافت عصبی مغز تخریب می‌شوند؟ علایم این بیماری را بنویسید؟

۸. چرا در پتانسیل آرامش یاخته عصبی، خارج یاخته نسبت به داخل یاخته مثبت‌تر است؟
(امتحان نهایی شهریور ۹۰ با اندکی تغییر)

۹. اثر فعالیت پمپ سدیم-پتانسیم، بر غلظت یون پتانسیم درون یاخته عصبی را بنویسید.
(امتحان نهایی خرداد ۸۸)

۱۰. انتقال دهنده‌های عصبی پس از رسیدن به یاخته عصبی پس‌سیناپسی، سبب چه نوع تغییراتی در پتانسیل الکتریکی آن می‌شوند؟

(امتحان نهایی شهریور ۸۸)

۱۱. سرعت هدایت پیام عصبی یاخته‌های رابط بیش‌تر است یا یاخته‌های عصبی حسی؟ علت آن را توضیح دهید.
(امتحان نهایی شهریور ۸۸ با تغییر)

۱۲. هنگام پتانسیل آرامش، در صورت ادامه روند خروج پتانسیم از یاخته، سرانجام تراکم پتانسیم داخل یاخته به شدت کاهش می‌یابد، یاخته چگونه بر این مشکل چیره می‌شود؟
(امتحان نهایی دی ۸۸ و دی ۹۰)

۱۳. در چه مناطقی از یک یاخته عصبی میلیون‌دار، غشا با مایع اطراف آن در تماس است?
(امتحان نهایی خرداد ۹۰ با اندکی تغییر)

۱۴. پس از رسیدن پتانسیل عمل به پایانه آکسون یاخته عصبی پیش‌سیناپسی، چه اعمالی صورت می‌گیرد تا در یاخته عصبی پس‌سیناپسی، تغییر پتانسیل الکتریکی انجام شود؟
(امتحان نهایی دی ۸۹)

۱۵. در پتانسیل عمل به دنبال باز شدن کدام کانال‌های پروتئینی غشای یاخته عصبی، اختلاف پتانسیل درون یاخته به $+40$ میلیولت می‌رسد؟
(امتحان نهایی خرداد ۹۳ با اندکی تغییر)

۱۶. در حالت استراحت، نفوذ پذیری غشای یاخته عصبی نسبت به کدام یون بیش‌تر و نسبت به کدام یون کم‌تر است؟
(امتحان نهایی دی ۹۲ و شهریور ۹۳)

۱۷. چرا هدایت پیام عصبی در رشته‌های میلیون‌دار بسیار سریع‌تر از رشته‌های فاقد میلیون‌هم قطر است?
(امتحان نهایی شهریور ۹۵)

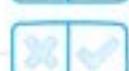
پرسش‌های درست - نادرست

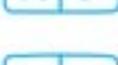
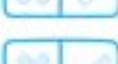
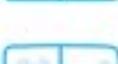
با علامت‌های ، درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید. در جملات غلط، عبارت‌های نادرست را پیدا کرده و زیر آنها خط بکشید، سپس عبارت درست را در جای نقطه‌چین پشتیبان به تدریج به کناره رانده می‌شود.

۱. به هنگام تشکیل غلاف میلیون‌dar اطراف آکسون، هسته یاخته‌های پشتیبان به تدریج به کناره رانده می‌شود.

۲. در طول پتانسیل عمل همانند پتانسیل آرامش، می‌توان انتشار یون‌هار از طریق کانال‌های نشتشی باز مشاهده کرد.

۳. هر یاخته پشتیبان در رافت عصبی انسان، در بیماری MS آسیب می‌بیند.

۴. در هر یاخته عصبی، زمانی که پتانسیل درون یاخته بالاتر از صفر است، به طور حتم کانال‌های دریچه‌دار پتانسیمی بسته‌اند.

۵. همواره یاخته پس‌سیناپسی همانند یاخته پیش‌سیناپسی یک یاخته عصبی است.

۶. یاخته عصبی پیش‌سیناپسی، همیشه سبب فعال شدن یاخته عصبی پس‌سیناپسی می‌شود.

۷. در پی رسیدن پیام عصبی به پایانه آکسون، قطعاً کیسه‌های کوچک سیناپسی، به فضای سیناپسی آزاد می‌شوند.

۸. در هنگام پتانسیل عمل، ابتدا کانال‌های دریچه‌دار پتانسیمی باز و پتانسیم وارد یاخته می‌شود.

(امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۰)

۹. در منحنی پتانسیل عمل، علت پایین رفتن منحنی، بسته شدن کانال‌های دریچه‌دار سدیمی و پتانسیمی است.

(امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۰)

۱۰. در بخش‌هایی از یاخته‌های عصبی که دارای غلاف میلین هستند، غشای رشته در تماس با مایع اطراف آن قرار دارد.

(امتحان نهایی دی ۱۴۰۰)

۱۱. هنگام انتقال پیام عصبی، ناقل‌های عصبی به گیرنده‌های خود که بر روی غشای یاخته پس‌سیناپسی قرار دارند، متصل می‌شوند.

(امتحان نهایی دی ۱۴۰۰)

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

پرسش‌های چهارگزینه‌ای زیر را بررسی کرده و پاسخ درست را انتخاب کنید.

۱. کدام گزینه جمله زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

هر یاخته بافت عصبی،

۱) تحریک پذیر است.

۳) در انتقال پیام عصبی نقش دارد.

۲. چند مورد جمله زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

در هر یاخته عصبی،

الف) آکسون و دندریت، توسط غلاف میلین پوشیده شده است.

ب) پس از تحریک، پیام عصبی تولید و هدایت می‌شود.

پ) پیام عصبی پس از هدایت، به یاخته عصبی دیگر منتقل می‌شود.

ت) ماده ناقل عصبی در بخش حجمی آن ساخته می‌شود.

۱

۲

۳

۴

۳. میلین توسط یاخته‌هایی که را احاطه می‌کنند، تولید می‌شود و نورون‌ها از نظر دسته تقسیم می‌شوند.

۱) آکسون‌ها و دندریت‌ها - محل قرارگیری در دستگاه عصبی - دو

۲) فقط آکسون‌ها - کاری که انجام می‌دهند - دو

۳) آکسون‌ها و دندریت‌ها - محل قرارگیری در دستگاه عصبی - سه

۲

۳

۴

۴. کدام گزینه جمله زیر را به نادرستی تکمیل می‌کند؟

ممکن نیست غلاف میلین

۱) دندریت و جسم یاخته‌ای یاخته‌های عصبی را بپوشاند.

۲

۳

۳) نتواند در حفظ همایستایی یاخته عصبی نقش داشته باشد.

۴

۵. نورون می‌تواند

۱) رابط همانند حرکتی - چندین دندریت متصل به جسم یاخته‌ای داشته باشد.

۲) رابط برخلاف حسی - دارای آکسون با انشعابات فراوان در انتهای خود باشد.

۳) حرکتی همانند رابط - دارای رشته‌های میلین دار در طرفین جسم یاخته‌ای باشد.

۴) حسی برخلاف حرکتی - پیام‌های عصبی را به یک یاخته غیرعصبی انتقال دهد.

۶	کدام موارد جمله زیر را به درستی تکمیل نمی کند؟
۱	(ب) طور معمول، یاخته های عصبی
۲	واجد
۳	الف) حسی - یک دندریت بلند و یک آکسون کوتاه
۴	پ) رابط - چندین دندریت و یک آکسون میلیمتری دار
۵	(ا) (ب) و (پ)
۶	(ب) حرکتی - یک آکسون و چندین پایانه آکسون
ت) حرکتی - یک دندریت کوتاه و یک آکسون بلند
هستند.

نمی‌توان گفت.

- ۱) دریچه کانال‌های پتاسیمی در سمت داخل غشا قرار گرفته است. ۲) آکسون همه انواع یاخته‌های عصبی، دارای غلاف میلین است.
۳) رشته‌های عصبی مختلف قطر نامساوی دارند. ۴) تعداد گره‌های رانویه از تعداد یاخته‌های پشتیبان کمتر است.

۸. چند مورد جمله زیر را به نادرستی تکمیل می کند؟

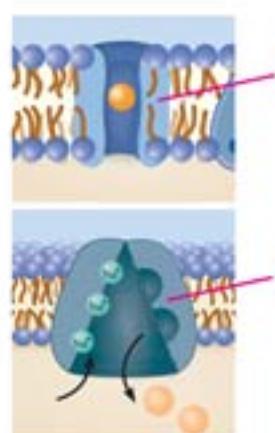
- در طی پتانسیل آرامش ممکن نیست.

الف) درون یاخته یون‌های مثبت وجود داشته باشد.

ب) کانال‌های دریچه‌دار، باعث انتقال سدیم به داخل

پ) پمپ سدیم - پتانسیم از اتباعش شدن سدیم در د

ت) یون‌های پتانسیم با مصرف انرژی به خارج از یاخته

۱۰

۱۰

۷۰

10

۹) با توجه به شکل مقابل کدام گزینه جمله زیر را به درستی تکمیل می‌کند؟

(۱) همانند - با مصرف انرژی ATP فعالیت می‌کند.
 (۲) مولکول پروتئینی شماره یک
 (۳) مولکول پروتئینی شماره دو

- ۲) برخلاف - در جهت شب غلظت یون‌ها را جایه‌جا می‌کند.

۳) همانند - یون‌ها را فقط در یک جهت در خلال غشا جایه‌جا می‌کند.

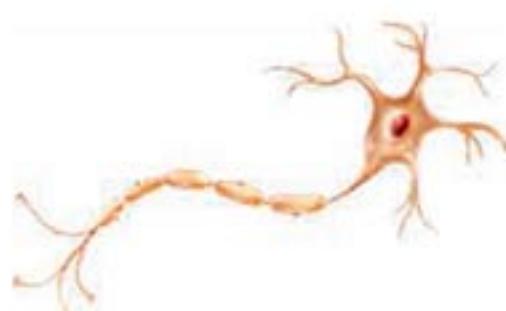
۴) برخلاف - در خلاف جهت شب غلظت، یون‌ها را جایه‌جا می‌کند.

۱۰. در پتانسیل آرامش، نوعی پرتوشن غشایی که از تراکم یون‌های سدیم درون باخته می‌گاهد.

- ۱) با انتشار تسهیل شده یون‌ها را جابه‌جا می‌کند.
 ۲) فقط در غشای یاخته‌های عصبی یافت می‌شود.
 ۳) یون‌های مثبت مامع میان یافته، را افزایش می‌دهد.

۱۱. بخشی از نورون که پیام عصبی را از جسم یاخته‌ای دور می‌کند،
می‌گند.

- ۱) برخلاف - دارای انشعابات فراوانی است.
 ۲) همانند - توسط یاخته‌های نور و گلیا عایق‌بندی می‌شود.
 ۳) همانند - واجد شبکه آندوپلاسمی گستردگی و هسته می‌باشد.
 ۴) برخلاف - می‌تواند از طریق غشای خود به کیسه‌چههای سیناپسی پیوندد.

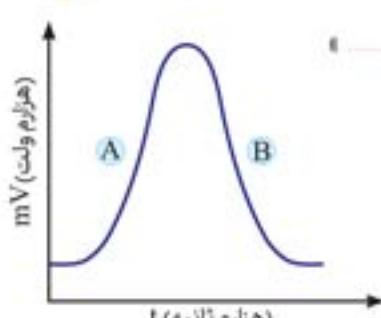
B-157

A

۱۳. کدام گزینه حمله زیر را به نادرستی تکمیل می‌کند؟

در منحنی مقابل که تغییر پتانسیل غشای را نشان می‌دهد، در بخش A

- ۱) برخلاف - کانال‌های دریچه‌دار سدیمی باز است.
- ۲) همانند - مانعی برای ورود یون سدیم به داخل یاخته وجود ندارد.
- ۳) برخلاف - مانعی برای خروج پتانسیم از کانال دریچه‌دار وجود دارد.
- ۴) همانند - تولید ADP توسط پمپ سدیم - پتانسیم متوقف شده است.

۱۷۰

نمودا، بتانسیا، عما، بک نو، ون، همچ گاه

۱۸. د. قسمت

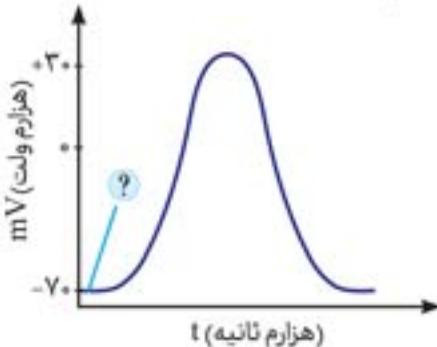
- ۱) صعودی - خروج پتاسیم از درون نورون
 ۲) نزولی - افزایش سدیم درون میانیاخته نورون
 ۳) نزولی - خروج سدیم با مصرف انرژی

۱۵. چند مورد عبارت زیر را به درستی تکمیل نمی‌کند؟

- در هنگام ثبت تغییرات پتانسیل عمل ایجاد شده در نورون رابط، هر زمانی که
الف) اختلاف پتانسل دو سوی غشا صفر - کانال‌های دریچه‌دار سدیمی باز است.
ب) نفوذپذیری غشا به یون‌های سدیم کم - اختلاف پتانسیل بین دو سوی غشا $+30$ است.
پ) کانال‌های دریچه‌دار پتانسیمی باز - سدیم در جهت شیب غلظت وارد یاخته می‌شود.
ت) اختلاف پتانسیل غشا از $+30$ به صفر نزدیک - فعالیت همه کانال‌های دریچه‌دار مشاهده می‌شود.

(۱) ۴ (۲) ۳ (۳) ۲ (۴) ۱

۱۶. در منحنی تغییر پتانسیل الکتریکی غشا، زمانی که نقطه مشخص شده ثبت می‌شود،

- ۱) ممکن نیست یک یون بتواند هم وارد و هم خارج شود.
- ۲) مانعی برای ورود یون‌های سدیم به درون یاخته وجود دارد.
- ۳) خروج غیرفعاله یون‌های پتانسیم از یاخته غیرممکن می‌باشد.
- ۴) برای ثابت ماندن این حالت، باید یاخته آدنوزین‌تری‌فسفات مصرف کند.

ویژه تیزهوشان

پرسش‌های مفهومی (یک گام فراتر)

با نگرشی ژرف و عمیق به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

۱. اگر میتوکندری‌های یک یاخته عصبی را از آن جا خارج کنیم، چه اختلالی در تحریک‌پذیری یاخته عصبی قابل انتظار است؟

۲. هر کانال دریچه‌دار سدیمی یک دریچه غیرفعال شدن دارد؛ برای انتشار یون سدیم باید هر دو دریچه باز باشند. با توجه به این موضوع، اگر دریچه‌های غیرفعال شدن کانال‌های دریچه‌دار سدیمی، برای مدت طولانی تر پس از یک پتانسیل عمل بسته باقی بمانند این حالت چه تأثیری بر حداقل میزان پتانسیل عمل‌هایی که تولید می‌شوند دارد؟

۳. آیا قطع کردن آکسون یک نورون مانع دریافت اطلاعات بهوسیله نورون‌ها می‌شود یا از انتقال اطلاعات جلوگیری می‌کند؟ توضیح دهید.